

Rozklad na parcialni zlomky

Parcialní zlomky jsou:

$$\frac{A}{(x-x_0)^n}, \frac{Ax+B}{(px^2-qx+r)^n}$$

kde $px^2 - qx + r$ je v \mathbb{R} ireducibilní, tj. $q^2 < 4pr$. Rozložit racionální lomenou funkci na parciální zlomky znamená napsat ji jako součet polynomu a parciálních zlomků. Příklady:

> restart;

PF:=proc(f)

expand(numer(f))/expand(denom(f))=convert(f,parfrac,x);

end;

PF:=proc(f) expand(numer(f))/expand(denom(f))=convert(f,parfrac,x) end proc

> PF(2/(x^2-1));

PF(2*x/(x^2-1));

PF(2*x^2/(x^2-1));

PF(2*x^3/(x^2-1));

$$\frac{2}{x^2-1} = -\frac{1}{x+1} + \frac{1}{x-1}$$

$$\frac{2x}{x^2-1} = \frac{1}{x+1} + \frac{1}{x-1}$$

$$\frac{2x^2}{x^2-1} = 2 - \frac{1}{x+1} + \frac{1}{x-1}$$

$$\frac{2x^3}{x^2-1} = 2x + \frac{1}{x+1} + \frac{1}{x-1}$$

Příklad výpočtu parciálních zlomků:

> f:=simplify(2*x^2+(x^5-x^3+x)/expand((x-1)^2*(x+1)*(x^2+1)));

$$f := \frac{x(2x^6 - 2x^5 - 3x^2 + 2x + x^4 + 1)}{x^5 - x^4 - x + 1}$$

krok 1.: nejprve najdeme ryzi lomenou část funkce dělení čítyatele jmenovatelem se zbytkem:

>

F:=f=quo(numer(f),denom(f),x)+rem(numer(f),denom(f),x)/denom(f);

`dale se zabýváme ryzi racionální lomenou funkcí:`

g[1]:=op(nops(rhs(F)),rhs(F));

$$F := \frac{x(2x^6 - 2x^5 - 3x^2 + 2x + x^4 + 1)}{x^5 - x^4 - x + 1} = 2x^2 + 1 + \frac{-x^3 + 2x - 1 + x^4}{x^5 - x^4 - x + 1}$$

dále se zabýváme ryzi racionální lomenou funkcí:

$$g_1 := \frac{-x^3 + 2x - 1 + x^4}{x^5 - x^4 - x + 1}$$

krok 2.: najdeme (ad hoc) koreny jmenovatele. Zkusime treba doszovat delitele absolutniho clene, tj 1 a -1

```
> g[2] := g[1] = numer(g[1]) / factor(denom(g[1]));
Koreny := solve(denom(rhs(g[2])) = 0, x);
```

$$g_2 := \frac{-x^3 + 2x - 1 + x^4}{x^5 - x^4 - x + 1} = \frac{-x^3 + 2x - 1 + x^4}{(x-1)^2(x+1)(x^2+1)}$$

$$\text{Koreny} := -1, I, -I, 1, 1$$

Máme dvojnásobny a jednoduchy reálny kořeny kořeny a druhou mocninu ireducibilního kvadratického polynomu. Předpokládáme rozklad na parciální zlomky ve tvaru:

```
> g[3] := rhs(g[2]) = A[1] / (x-1) + A[2] / (x-1)^2 +
A[3] / (x+1) + A[4] / (x+1)^2
+ (A[4]*x + A[5]) / (x^2+1) + (A[7]*x + A[8]) / (x^2+1)^2
;
```

$$g_3 := \frac{-x^3 + 2x - 1 + x^4}{(x-1)^2(x+1)(x^2+1)} = \frac{A_1}{x-1} + \frac{A_2}{(x-1)^2} + \frac{A_3}{x+1} + \frac{A_4x + A_5}{x^2+1}$$

Vynasobime obe strany rovnice jmenovatelem leve:

```
> i := 'i':
g[4] := lhs(g[3] * denom(lhs(g[3]))) =
>
add(simplify(op(i, rhs(g[3])) * denom(lhs(g[3]))),
i=1..nops(rhs(g[3])))
;
```

$$g_4 := -x^3 + 2x - 1 + x^4 = A_1(x^2+1)(x^2-1) + A_2(x+1)(x^2+1) + A_3(x-1)^2(x^2+1) + (A_4x + A_5)(x-1)^2(x+1)$$

krok 3.: hledame koeficienty A_i tak, aby se oba polynomy rovnaly. Nejprve porovname jejich hodnoty v bodech 1 a -1:

```
> r[1] := subs(x=1, g[4]);
r[2] := subs(x=-1, g[4]);
```

$$r_1 := 1 = 4A_2$$

$$r_2 := -1 = 8A_3$$

Potom porovnáme koeficienty u stejných mocnin:

```
> g[5] := sort(collect(g[4], x));
r[3] := subs(x=0, g[5]);
for i from 1 to degree(rhs(g[4]), x) do
r[i+3] := coeff(lhs(g[5]), x^i) = coeff(rhs(g[5]), x^i);
od;
k := i+2;
```

$$g_5 := x^4 - x^3 + 2x - 1 = (A_1 + A_3 + A_4)x^4 + (A_2 - 2A_3 - A_4 + A_5)x^3 \\ + (A_2 + 2A_3 - A_4 - A_5)x^2 - A_1 + A_2 + A_3 + A_5 + (A_2 - 2A_3 + A_4 - A_5)x$$

$$r_3 := -1 = -A_1 + A_2 + A_5 + A_3$$

$$r_4 := 2 = A_2 - 2A_3 + A_4 - A_5$$

$$r_5 := 0 = A_2 + 2A_3 - A_4 - A_5$$

$$r_6 := -1 = A_2 - 2A_3 - A_4 + A_5$$

$$r_7 := 1 = A_1 + A_3 + A_4$$

Vybereme si ovšem pouze 4 rovnic, 7 je zbytečně mnoho. ty vyresíme:

> `i := 'i' ;`

`koef := op(solve({r[i] $i=1..k})) ;`

>

$$koef := A_1 = \frac{3}{8}, A_5 = \frac{-3}{4}, A_4 = \frac{3}{4}, A_3 = \frac{-1}{8}, A_2 = \frac{1}{4}$$

a máme:

> `subs(koef, g[3]) ;`

$$\frac{x^4 - x^3 + 2x - 1}{(x-1)^2(x+1)(x^2+1)} = \frac{3}{8(x-1)} + \frac{1}{4(x-1)^2} - \frac{1}{8(x+1)} + \frac{\frac{3x}{4} - \frac{3}{4}}{x^2+1}$$

a tedy:

>

> `PF(f) ;`

$$\frac{2x^7 - 2x^6 - 3x^3 + 2x^2 + x^5 + x}{x^5 - x^4 - x + 1} =$$

$$2x^2 + 1 + \frac{3x-3}{4(x^2+1)} + \frac{1}{4(x-1)^2} - \frac{1}{8(x+1)} + \frac{3}{8(x-1)}$$

CVICENI:

>

$$\text{PF}\left(\frac{1}{x^2-1}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{x^2}{x^2+1}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{4x}{(x^2-1)^2}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{x^2+1}{(x^2-2)^2}\right);$$

$$\text{PF}\left(\frac{x}{x^2-1}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{4}{(x^2-1)^2}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{1}{(x^2+1)(x^2-1)}\right); \quad \text{PF}\left(\frac{x^5+1}{x^4-x^2}\right)$$

$$\frac{1}{x^2-1} = -\frac{1}{2(x+1)} + \frac{1}{2(x-1)}$$

$$\frac{x}{x^2-1} = \frac{1}{2(x+1)} + \frac{1}{2(x-1)}$$

$$\frac{x^2}{x^2+1} = 1 - \frac{1}{x^2+1}$$

$$\frac{4}{x^4-2x^2+1} = \frac{1}{(x+1)^2} + \frac{1}{(x-1)^2} + \frac{1}{x+1} - \frac{1}{x-1}$$

$$\frac{4x}{x^4-2x^2+1} = -\frac{1}{(x+1)^2} + \frac{1}{(x-1)^2}$$

$$\frac{1}{x^4-1} = -\frac{1}{2(x^2+1)} - \frac{1}{4(x+1)} + \frac{1}{4(x-1)}$$

$$\frac{x^2+1}{x^4-4x^2+4} = \frac{1}{x^2-2} + \frac{3}{(x^2-2)^2}$$

$$\frac{x^5+1}{x^4-x^2} = x - \frac{1}{x^2} + \frac{1}{x-1}$$

>

```
> f:=x^12/expand((x^2-1)^1*(x^2+1)^1);
```

$$f := \frac{x^{12}}{x^4-1}$$

```
> ParcFrac(f);
```

$$\frac{x^{12}}{x^4-1} = x^8 + x^4 + 1 + \frac{1}{x^4-1},$$

dale se zabyvame ryzi racionalni lomenou funkci: ,

$$\frac{1}{x^4-1},$$

$$\frac{1}{x^4-1} = \frac{1}{(x-1)(x+1)(x^2+1)},$$

$$\frac{1}{(x-1)(x+1)(x^2+1)} = \frac{A_1 x + A_2}{x^2+1} + \frac{A_3}{x-1} + \frac{A_4}{x+1},$$

resime rovnici: ,

$$1 = (A_1 x + A_2)(x^2-1) + A_3(x+1)(x^2+1) + A_4(x-1)(x^2+1),$$

dosadime koreny ,

$$1 = -A_2 + A_3 - A_4, 0 = -A_1 + A_3 + A_4,$$

porovname koeficienty u stejnych mocninch: ,

$$1 = (A_1 + A_3 + A_4)x^3 + (A_2 + A_3 - A_4)x^2 - A_2 + A_3 - A_4 + (-A_1 + A_3 + A_4)x,$$

dostaneme rovnice: ,

$$, 0 = A_2 + A_3 - A_4, 0 = A_1 + A_3 + A_4,$$

$$\text{reseni je, } A_1 = 0, A_4 = \frac{-1}{4}, A_2 = \frac{-1}{2}, A_3 = \frac{1}{4},$$

$$\text{a mame: } \frac{1}{(x-1)(x+1)(x^2+1)} = -\frac{1}{2(x^2+1)} + \frac{1}{4(x-1)} - \frac{1}{4(x+1)},$$

$$\text{a tedy: } \frac{x^{12}}{x^4-1} = x^8 + x^4 + 1 - \frac{1}{2(x^2+1)} + \frac{1}{4(x-1)} - \frac{1}{4(x+1)}$$